

Maaiwerkzaamheden.

Rogier van der Sande, voorzitter Unie van Waterschappen:

‘Klimaatverandering maakt samenwerking steeds belangrijker’

Rogier van der Sande is per 1 januari 2019 de nieuwe voorzitter van de Unie van Waterschappen. Hij volgde Hans Oosters op die drie jaar voorzitter is geweest van de koepelorganisatie. Bij zijn aantreden gaf Van der Sande al aan dat hij samenwerking met alle stakeholders hoog in het vaandel heeft staan. Omdat drinkwaterbedrijven en waterschappen ketenpartners bij uitstek zijn, was het dus hoog tijd voor een nadere kennismaking met deze ervaren bestuurder.

Van der Sande is sinds 2017 dijkgraaf van het hoogheemraadschap van Rijnland en was daarvoor jarenlang gedeputeerde van de provincie Zuid-Holland (2011-2017). Voorafgaand aan zijn werk als provinciebestuurder was hij onder meer wethouder van de gemeente Leiden (2000-2006). Hij studeerde politicologie aan de Rijksuniversiteit Leiden.

Bij uw aantreden noemde u samenwerken met anderen om het hoofd te kunnen bieden aan de uitdagingen van onder andere de klimaatverandering essentieel: wat zijn de prioriteiten voor de waterschappen voor de komende jaren?

Van der Sande: 'Van oudsher zijn waterschappen al een schoolvoorbeeld van succesvolle samenwerking. Mensen, vaak boeren, die de handen ineensloegen in de strijd tegen het water, vóór een veilig bestaan. Er werden met vereende krachten dijkes aangelegd, die later werden uitgebouwd tot een geavanceerd en uniek systeem van sluisen, stuwen, gemalen en dijkringen. Daarbinnen zat je relatief veilig: samenwerken loonde dus!'

'Het kan geen kwaad nog eens te onderstrepen dat de uitdagingen waar wij ons als Nederland en als wereld de komende decennia voor gesteld zien, van een omvang zijn dat je die echt nooit in je eentje kunt aanpakken. Het is echt 'alle hens aan dek' en wij zetten volop in op samenwerking met alle stakeholders waar wij mee te maken hebben. Van nature zijn de drinkwaterbedrijven daarbij belangrijke partners, die we op verschillende manieren 'tegenkomen' in ons werk.'

Innige samenwerking

'Het aanpakken van de klimaatverandering – via adaptatie en mitigatie – vormt eigenlijk de rode draad. Dat gegeven heeft op allerlei terreinen gevolgen, waar wij als maatschappij antwoorden op moeten formuleren: droogte, neerslagpieken, hittestress in steden, verzilting en een hoger percentage verontreiniging in sloten, plas en rivieren, enzovoort. Ook de energietransitie, het duurzaamheidsdenken en de circulaire economie zijn voor een groot deel het gevolg van de klimaatverandering. Alles heeft met alles te maken en dat betekent ook dat de groep van partijen waarmee je moet samenwerken, groeit. Dat is beslist een ontwikkeling waar we voldoende aandacht aan willen besteden. Van oudsher hebben wij een goede werkrelatie met de drinkwaterbedrijven en ik verwacht dat deze samenwerking in de toekomst alleen maar breder en inniger zal worden.'

Van wasmachine tot grondstoffenfabrikant

'We hebben het bij de uitdagingen allang niet meer alleen over de risico's van een stijgende zeespiegel en een – onder andere door de droogte – inklinkende bodem. Natuurlijk staan de Nederlandse waterschappen nog steeds voor droge voeten. Maar inmiddels is waterkwaliteit voor ons minstens zo'n belangrijk vraagstuk. Net als recycling van waardevolle grondstoffen uit afvalwater en het verminderen van onze eigen CO₂-footprint. De waterschappen willen zich op zuiveringsgebied ontwikkelen van puur een 'wasmachine' van vuil water tot een circulaire grondstoffenfabrikant. Daarbij kijken we inmiddels ook naar de mogelijkheden om energie te winnen uit onze processen. Om dat te realiseren, zullen we nog meer de samenwerking met externe partijen moeten zoeken.'

'ONS WERK IS NOOIT KLAAR'

'We willen ook bijdragen aan het vergroten van het waterbewustzijn van de burger. De vanzelfsprekendheid van altijd voldoende water mag er wel een beetje af en daar hebben de droge zomers van de afgelopen jaren wel bij geholpen. De rol van onze ingezetenen verandert en wordt actiever. Door bijvoorbeeld tegels uit hun tuin te halen en een regenton neer te zetten, kunnen zij zelf een bijdrage leveren aan het succes van klimaatbeleid. Als je de coalitieprogramma's van de nieuwe colleges van onze waterschappen bekijkt, zie je al dat de rol van de waterschappen aan het veranderen is. Het gaat echt niet meer alleen om veiligheid en sterke dijken. Er wordt echt gekeken naar welke maatregelen de komende vier jaar genomen worden, in relatie tot hun impact op de grote maatschappelijke thema's voor de komende pakweg 25 jaar.'

Rogier van der Sande, voorzitter van de Unie van Waterschappen.

Dijkverzwaring van de Kinderdijk bij Streefkerk.

Welke prioriteiten zien de waterschappen op het gebied van de waterkwaliteit?

Van der Sande: 'De twee hoofdthema's voor ons zijn het behalen van de doelen van de Kaderrichtlijn water in 2027 en de technische ontwikkelingen in de waterzuiveringswereld.'

Zorgen over waterkwaliteit

'Er zijn de afgelopen 10, 20 jaar grote stappen gemaakt bij het verbeteren van de kwaliteit van ons oppervlaktewater. Het is echt flink schoner dan vroeger, maar we zijn er nog niet. Wij maken ons zorgen over het nog steeds niet halen van de doelen uit de Europese Kaderrichtlijn Water. Eén van de redenen daarvoor is de toenemende verontreiniging door opkomende stoffen: micro- en nanoplastics, medicijnresten, industriële chemische stoffen en ga zo maar door. Naast de al langer bekende 'boosdoeners': nitraten, fosfaten en gewasbeschermingsmiddelen uit onder andere de land- en tuinbouw.'

Technisch kan er veel...

'Wij besteden inmiddels veel aandacht aan het verder ontwikkelen van onze zuiveringen, vooral gericht op het verwijderen van medicijnresten. Daarbij kun je denken aan een extra zuivering aan onze rzzi's en awzi's – de riool- en afvalwaterzuiveringen.'

...maar preventie heeft voorkeur

'Maar het is niet alleen de vraag wat we technisch nog kunnen, het is ook een afweging van wat we met z'n allen nog willen toestaan. Hoeveel publiek geld wil je uitgeven voor het zuiveren van water dat door anderen is vervuild? Ik ontwaar een dalende maatschap-

pelijke acceptatie van lozingen van verontreinigd afvalwater, ook al zijn ze legaal omdat er een vergunning voor is afgegeven. De vraag is ook: hoever kún je daarin gaan?'

'Tegelijkertijd veroorzaken alle Nederlanders zelf ook diffuse verontreinigingen door gebruik van medicijnen en producten voor persoonlijke verzorging. En dat kun je moeilijk reguleren of verbieden! Wij zien daarom meer in een preventieve aanpak, onder het motto: 'Wat er niet inkomt, hoeft je er ook niet uit te zuiveren!'. Bijvoorbeeld in de tuinbouw zetten we stevig in op substraatteelt met gesloten watersystemen, om zo lozingen van vervuild afvalwater op het oppervlaktewater te voorkomen.'

Wat is de opinie binnen de Unie van Waterschappen over de implementatie van de KRW tot 2027; hoe gaan we de doelen halen voor waterkwaliteit?

Van der Sande: 'Alle 21 waterschappen zijn, net als de andere waterketenpartners, volop aan de slag om de KRW-doelen – goede chemische en biologische waterkwaliteit – te bereiken. Samen met de landbouwsector blijven wij ons inspannen om de hoeveelheid nitraat, fosfaat en gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlakte- en grondwater te verminderen, bijvoorbeeld via het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en de Delta-aanpak Waterkwaliteit. We richten ons daarbij onder andere op het verminderen en mogelijk geheel voorkomen van afspoeling van schadelijke stoffen van boerenerven en landbouwgrond. Maar, je werkt met de natuur en die houdt zich niet altijd aan onze scenario's... In 'mijn eigen' waterschap, Rijnland, hebben we te maken met veel oude veenplassen, met prachtig donker, schoon water. Maar daarin zit wel veel natuurlijk organisch materiaal, waardoor de biologische kwaliteit toch niet voldoet.'

Hoe ziet de Unie van Waterschappen de periode voor na 2027 als het gaat om het vervolg met de KRW?

Van der Sande: 'Dat jaartal is natuurlijk maar een door de mens bedacht ijkpunt: alle inspanningen lopen gewoon door, ons werk

'DE AANDACHT VOOR WATER
MAG NIET VERSLAPPEN!'

‘WAT ER NIET INKOMT, HOEF JE ER OOK NIET UIT TE ZUIVEREN!’

is nooit klaar. We zullen moeten onderhouden wat we hebben aangelegd en ontwikkeld. En we zullen met innovatieve oplossingen komen voor bestaande en mogelijk nieuwe problemen en knelpunten.’

‘Denk bijvoorbeeld aan de woningbouwopgave die er ligt – vooral in delen van het land die al onder druk staan. Al die huizen moeten veilig worden gebouwd en voorzien van drinkwater en een rioolaansluiting. En in al die gebieden moet het oppervlaktewater schoner worden en blijven. Ik ben ervan overtuigd dat we doorgaan op de ingezette weg, nog even afgezien van eventuele nieuwe doelen die de Europese politiek zal formuleren. Maar niets gaat vanzelf, dus we zullen er met z’n allen wel de schouders onder moeten blijven zetten. De aandacht voor water mag niet verslappen!’

Hoe kijkt u aan tegen de uitbreiding van de rwzi's in het licht van de problemen met microverontreinigingen, microplastics, enzovoort?

Van der Sande: ‘Wij blijven inzetten op preventie: voorkomen is beter dan genezen! Tegelijkertijd nemen wij onze verantwoordelijkheid en studeren we op mogelijkheden om waar nodig een extra zuivering – een zogeheten vierde stap – toe te voegen aan onze awzi's en rwzi's. Via ons kennisinstituut STOWA worden oplossingsrichtingen ontwikkeld, waarvan er enkele inmiddels bij waterschappen in de praktijk worden beproefd. Dit richt zich voornamelijk op het verwijderen van medicijnresten, maar er lopen ook pilots die zijn gericht op andere opkomende stoffen en microplastics. Daarnaast doen we onderzoek naar de schadelijkheid van bepaalde stoffen, om te voorkomen dat we veel publiek geld uitgeven aan het zuiveren van stoffen die op zich geen gevaar voor de volksgezondheid vormen.’

Internationale aanpak

‘Bijkomend probleem bij opkomende stoffen is dat de industrie steeds nieuwe stoffen ontwikkelt. Als die in het oppervlaktewater terecht komen, is de kans groot dat wij niet op die specifieke stof monitoren: dan zien wij dus niet dát er überhaupt een probleem is. En zelfs als wij een piek zien in monitoringsresultaten, weten we nog steeds niet altijd om welke stof het precies gaat. Het kan soms weken of maanden duren voor dat in het laboratorium is uitgezocht, denk bijvoorbeeld aan de situatie met pyrazool enkele jaren geleden. En dan weet je alleen nog maar om welke stof het gaat. Volgende stap is dan vaststellen of er gevaar voor de volksgezondheid bestaat en waar de bron ligt en pas dan ga je naar oplossingen zoeken. Het aanpassen van een zuivering voor één nieuwe stof duurt lang, kost veel geld en is eigenlijk ondoenlijk.’

‘Daarom hameren wij zo op preventie: ‘Als het er niet inkomt, hoeven wij het er ook niet uit te zuiveren!’ Ik denk dat de maatschappelijke discussie over wat we nog wel en niet in ons oppervlaktewater willen hebben, de komende jaren heviger gevoerd zal worden, ook internationaal. Nederland is voor de kwaliteit van het water van de grote rivieren immers grotendeels afhankelijk van de landen die stroomopwaarts liggen.’

Hoe bezieet u de problemen door de landbouw zoals nitraat en gewasbeschermingsmiddelen: welke richting kiest de Unie van Waterschappen?

Van der Sande: ‘De landbouw is nog steeds een grote bron van nitraat, fosfaat en gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlakte- en grondwater. Samen met de landbouwsector blijven wij ons inspannen om dat te veranderen. Er lopen verschillende initiatieven en pilots, onder andere onder de vlag van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Ook hebben we met de sector afgesproken dat in 2030 de uit- en afspoeling van gewasbeschermingsmiddelen tot nagenoeg nul is gereduceerd. Die termijn lijkt lang, maar is bewust gekozen om boeren de kans te geven om dat op een economisch verantwoorde manier te organiseren. We verwachten daarbij veel van nieuwe technieken, zoals precisielandbouw en meer duurzame gewasbeschermingsmiddelen. Daarbij zien wij de Versnellingsstafels van de Delta-aanpak Waterkwaliteit, die de minister van Infrastructuur en Waterstaat vorig jaar heeft ingesteld, als belangrijk instrument om samen te bekijken waar en hoe het verantwoord sneller kan. Want een zekere urgentie om de waterkwaliteit aan te pakken is er zeer zeker!’

Zandsuppletie nabij Ter Heijde aan Zee tijdens de versterking van de Delflandse kust.